

Foto: Shutterstock

Erkende sport- en beweeginterventies

DAT ZE BESTAAN WETEN WE, ZE VINDEN EN INZETTEN IS IETS ANDERS

Het Mulier Instituut onderzocht hoe het staat met de bekendheid van erkende sport- en beweegininterventies bij en de inzet ervan door gemeenten. Goed nieuws: de bekendheid is best groot. Minder mooi: ondanks dat worden erkende sport- en beweegininterventies te weinig ingezet. En: de online databank waar ze zijn samengebracht wordt veel te weinig geraadpleegd.

Tekst: **Sandra van Maanen**

Een ruime meerderheid (91%) van de gemeenteambtenaren sport zet sport- en beweeginterventies in om inwoners in beweging te krijgen, net als 92 procent van de buurtsportcoaches. Dat zijn mooie resultaten! Echter, wanneer gekeken wordt naar de inzet van erkende sport- en beweegininterventies duikelen de cijfers fors. Van alle programma's en methodieken die gemeenten gebruiken is slechts de helft 'erkend'. Gemeenteambtenaren en buurtsportcoaches kiezen vaak voor alternatieven die ze zelf ontwikkelen of waarmee (buur)gemeenten al eerder succes oogstten. Of ze pakken onderdelen uit al bestaande programma's, zoals lessen over gezonde voeding, uit een breder leefstijlprogramma voor scholen.

"Daarmee is niet gezegd dat deze gemeenten het niet goed doen, dat de programma's of onderdelen daarvan niet werken. Maar echt makkelijker maken gemeenten het zichzelf niet, op deze manier. Kiezen voor erkende sport- en beweegininterventies is kiezen voor programma's waarmee al ruime ervaring is opgedaan in de praktijk en waarvan de uitvoer is onderzocht", zegt drs. Linda Ooms, onderzoeker van het Mulier Instituut.

Het belang van erkende programma's is evident: ze zijn getoetst en goed bevonden op diverse criteria. "Dat ze nadrukkelijk beschreven zijn per doel en doelgroep, dat er een uitgeschreven handleiding beschikbaar is en dat ze eerder in de praktijk zijn uitgezet, op ten minste drie locaties, biedt garanties. Daarnaast zijn de ervaringen van uitvoerders en deelnemers onderzocht. Op de hogere erkenningsniveaus 'Goed Onderbouwd' en 'Effectief' zijn programma's wetenschappelijk onderbouwd en effecten inzichtelijk gemaakt. Erkende sport- en beweegininterventies stellen gemeenten in staat langdurig geborgd kwalitatief beweegaanbod in te zetten."

Succesnummers

Waarom ligt het, dat die aantrekkelijke databank met succesnummers gericht op gezondheid en participatie zo minimaal

Dit moet je weten

- binnen het landelijk Erkenningstraject Interventies worden interventies uit verschillende werkvelden systematisch beoordeeld op kwaliteit, uitvoerbaarheid en effectiviteit. Binnen het erkenningstraject zijn verschillende niveaus van erkenning te onderscheiden, namelijk: Goed Beschreven, Goed Onderbouwd en Effectief;
- sport- en beweegininterventies hebben als doel om sport en bewegen te stimuleren of kunnen worden ingezet om via sport en bewegen andere maatschappelijke doelen te bereiken;
- erkende sport- en beweegininterventies zijn in verschillende online databanken te vinden;
- binnen de Sportimpuls is het verplicht om erkende sport- en beweegininterventies te gebruiken, maar in het nieuwe sport- en beweegbeleid is het nog niet duidelijk of en hoe erkende sport- en beweegininterventies een rol gaan spelen.

Het rapport van het Mulier Instituut met de resultaten van het onderzoek naar de bekendheid en inzet van sport- en beweegininterventies is hier te vinden: <https://www.mulierinstituut.nl/actueel/inzet-erkende-sport-en-beweegininterventies-is-sterk-vraaggestuurd/>

Dit onderzoek is gedaan in navolging van een onderzoek naar het landelijke erkenningstraject vanuit Kenniscentrum Sport (en de andere kennisinstituten die betrokken zijn bij het landelijke erkenningstraject), zie: https://www.kenniscentrum-sport.nl/publicatie/?evaluatie-erkenning-van-interventies&kb_id=23872

wordt gevonden? Er zijn maar liefst drie verzamelplekken, drie vergaarbakken waar gemeentelijke sportambtenaren, sportregisseurs en buurtsportcoaches kunnen shoppen. Kenniscentrum Sport heeft er een, het Centrum Gezond Leven van RIVM eveneens. En wie googelt op Sportimpuls stuit ook al snel op een breed scala aan sug-

"Gemeenten worden te weinig actief gestimuleerd om te kiezen voor het erkende aanbod"

gesties. Initiatieven die uitgetest en op alle relevante criteria getoetst werden, alvorens ze met subsidie vanuit de Sportimpuls in de praktijk zijn gebracht. Zitten bestuurders collectief te slapen, hebben buurtsportcoaches geen flauw idee? Ooms wijt het vooral aan een gebrekkige visie binnen het nieuwe overheidsbeleid. "Gemeenten worden te weinig actief gestimuleerd om te kiezen

Linda Ooms, onderzoeker, Mulier Instituut

“Vaak is er te weinig tijd voor verdieping, borging in een bredere aanpak en lange-termijnafspraken”

voor het erkende aanbod. Dat zou meer onder de aandacht gebracht moeten worden, vooral omdat de (wetenschappelijke) onderbouwing van de programma's klopt, ze stuk voor stuk goed beschreven en daarmee ook overdraagbaar zijn. Met het oog op alle investeringen in onderzoek die de afgelopen jaren zijn gedaan, is het een gemiste

Geert Geurken, strategisch adviseur sport, Sportbedrijf Arnhem

kans dat er binnen het huidige beleid geen extra aandacht voor deze programma's is.”

Onderwijs

Belangrijke aanbeveling van de onderzoekers van Mulier is een schot voor open doel: de overheid moet de interventies nadrukkelijker onder de aandacht brengen, gemeenten moeten zich bewuster worden van het feit dat er een schat aan ervaring klaarligt om op lokaal niveau in te zetten. Een tweede aanbeveling van de onderzoekers richt zich op het onderwijs. Sportopleidingen en ALO's, de kweekvijvers voor toekomstige medewerkers sport, zouden het erkende aanbod en de database nadrukkelijk moeten meenemen in hun lesaanbod. “Theoretische, maar ook praktische kennis waarmee studenten al tijdens hun opleiding royaal in aanraking komen wordt vanzelfsprekender toegepast in hun baan straks. Buurtsportcoaches grijpen geregeld terug op methoden die tijdens hun studie voorbijkwamen.”

Hengelo

In Hengelo weet beleidsadviseur sport, bewegen en gezonde leefstijl Chantal Wildemors de database met erkende interventies wel te vinden. Het vormt een bron van inspiratie, de koppeling tussen doelgroepen en het maatwerk dat hiervoor speciaal ontwikkeld is. Zoals beweegaanbod voor mensen met een beperking. “Hoe prettig is het om op basis van deze doelgroep ideeën of projecten te kiezen, maar ook meteen de partners in de gemeente om een start te maken”, zegt ze. Voor inwoners met overgewicht, maar ook voor mensen die in armoede leven, met eenzaamheid worstelen of juist piepjonge inwoners leverde de database voor Hengelo al houvast op. “Het fijne is dat je meteen een compleet overzicht hebt. Gemeenten hebben een verantwoordelijkheid, overheidsgeld moet goed ingezet worden. Het lijkt me logisch dat je dan vooral focust op projecten die bewezen effectief zijn.”

Hengelo heeft verschillende trajecten lopen, van Scoren in de wijk tot Zeker Bewe-

Niet alle erkende sport- en beweeginterventies zijn ‘Bewezen Effectief’

Je hebt drie erkenningsniveaus:

- **Goed Beschreven:** hiervoor gelden de volgende criteria: 1) probleem, doelgroep, doelen, aanpak, randvoorwaarden, overdraagbaarheid en onderzoek naar praktijkervaringen zijn beschreven; 2) het verband tussen aanleiding, doelen, doelgroep en aanpak is duidelijk beschreven. Daarnaast moet de interventie goed uitvoerbaar zijn in de praktijk;
- **Goed Onderbouwd:** hiervoor gelden dezelfde criteria als voor het niveau Goed Beschreven. Daarnaast moet de werkzaamheid van de interventie zijn onderbouwd met wetenschappelijke modellen, theorie en/of literatuur;
- **Effectief:** hiervoor gelden dezelfde criteria als voor het niveau Goed Onderbouwd. Daarnaast is de effectiviteit van de interventies aangetoond met in ieder geval Nederlands onderzoek van voldoende kwaliteit. Binnen het niveau Effectief is er nog de onderverdeling: eerste aanwijzingen voor effectiviteit, goede aanwijzingen voor effectiviteit en sterke aanwijzingen voor effectiviteit.

gen (valpreventie) en van Cool 2B Fit (gericht op kinderen met overgewicht) tot Scoren door bewegen (gericht op 55-plussers). Op dit moment onderzoekt Wildemors of het nijntje Beweegdiploma (gericht op peuters) breed kan worden ingezet, waarbij een lokale gymnastiekvereniging trainingen verzorgt voor combinatiefunctionarissen sport en meesters en juffen in het basisonderwijs, zodat die de lessen op school

Foto: Shutterstock

kunnen aanbieden. Het streven is om het nijntje Bewegediploma, als de pilot volgend schooljaar slaagt, structureel onderdeel te laten worden van het Basisaanbod Sport dat Hengelo Sport voor alle basisscholen in de gemeente organiseert.

Succes

In de wijk Hengelose Es startte de gemeente het programma Scoren door bewegen. Oudere bewoners die wel in beweging willen komen (intrinsiek gemotiveerd), maar drempels ervaren, bijvoorbeeld omdat ze geen sportmaatje hebben, worden hiermee getriggerd. In samenwerking met de sportverenigingen ontwikkelde de combinatiefunctionaris een kennismakingsprogramma waaraan wijkbewoners groepsgewijs deelnemen. “Het is een succes, we

Waar vind je ze?

De erkende leefstijlinterventies staan in de landelijke interventiedatabase Gezond en Actief Leven. Het overzicht van de sport- en beweegininterventies maakt hier onderdeel van uit en is te vinden via www.sporten-beweegininterventies.nl. Binnen de sport- en beweegsector wordt steeds meer waarde gehecht aan kwaliteit. Ben je interventie-eigenaar en wil je meer informatie over het erkennings-traject, dan kun je contact opnemen met het team via info@kcsport.nl. Zie ook: <https://www.allesoversport.nl/artikel/ik-wil-een-interventie-laten-erkennen-wat-moet-ik-daarvoor-doen/>

hebben inmiddels tien trajecten achter de rug. Veel deelnemers zijn na die periode van twaalf weken structureel blijven bewegen. Sommigen zijn lid geworden van een vereniging, anderen kiezen ervoor samen met een of meer medecursisten op eigen houtje verder te gaan met bewegen, door samen te wandelen bijvoorbeeld. Of ze worden vrijwilliger voor groepen die nog van start gaat. Voor hen is het niet alleen beweging, maar ook het kopje koffie voor- of achteraf waardoor isolement is doorbroken.”

Meerwaarde in de database zit voor Wil-demors ook op overlegniveau. Ze wijst collega's, combinatiefunctionarissen sport, maar ook lokale partners in de eerstelijnsgezondheidszorg en -welzijn geregeld op de databank. “We zijn allemaal geïnteresseerd in goede, in de praktijk getoetste program-

Chantal Wildemors, beleidsadviseur sport, be-wegen en gezonde leefstijl, gemeente Hengelo

ma's om inwoners van Hengelo fitter te maken en gezond te houden."

Arnhem

In Arnhem wordt steeds meer gewerkt met erkende interventies, maar als je strategisch adviseur sport van Sportbedrijf Arnhem Geert Geurken vraagt waarom het op veel andere plekken zo lastig is, heeft hij wel een vermoeden. "Vaak is er te weinig tijd voor verdieping, borging in een bredere aanpak en langetermijnafspraken. Het accent komt al gauw te liggen op het aanvraagproces en het snel benutten van de financiële mogelijkheden. De focus op de bedoeling, het resultaat en de borging is niet altijd aanwezig. Je wilt bij interventies toch graag vooraf weten waar ze aan bijdragen, lijkt me. Effectief sportbeleid is gebaat bij bewezen interventies, maar ook bij goede samenwerking en borging. Daarop is het aanbod in de databank nadrukkelijk getoetst."

Een van de interventies waar Arnhem vol op inzet is de Beweegkuur, die in Arnhem omgebouwd is tot X-Fittt 2.0. De gemeente, Sportbedrijf Arnhem, maar ook huisartsen en sociale wijkteams werken in aanpakwijken samen om bewoners te activeren. Verzekeraar Menzis steunt het traject financieel. "We kiezen hier bewust voor een erkende, *evidence based* interventie. Inwoners van de wijken waar X-Fittt 2.0 wordt ingezet kampen met complexe problemen. Daar bereik je alleen wat vanuit optimale en integrale samenwerking en natuurlijk met een heel goed programma."

Special Heroes

Een ander traject in Arnhem is Special Heroes, gericht op leerlingen in het speciaal onderwijs. Kinderen met een beperking krijgen hierin de kans te ervaren hoe leuk sport en cultuur zijn. Het programma richt zich op het opdoen van ervaring, het feit dat ieder-

Hoe en wie?

Een erkende interventie is beoordeeld en erkend volgens de landelijke systematiek die gehanteerd wordt bij het beoordelen van leefstijlinterventies. Het erkenningstraject is een samenwerking tussen het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL), het Nederlands Jeugdinstituut (Nji), het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), het Kenniscentrum Sport, MOVISIE, Trimbos en Vilans. Door samen te werken aan het beoordelen van interventies volgens eenduidige criteria streven zij naar kwaliteitsverbetering in de diverse werkvelden. Zie ook: <https://www.allesoversport.nl/artikel/hoewerkt-het-erkenning-systeem/>

een een held kan zijn. Arnhem werkt hierin samen met het platform Uniek Sporten, vakleerkrachten en onderwijspecialisten aan een totaalaanpak, aanbod gericht op de doelgroep. ➡

Verder lezen...

Op het Visie & Beleidsplein op www.sportengemeenten.nl kunt u de volgende documenten downloaden:

Mulier Instituut (2018). Bekendheid en inzet van erkende sport- en beweeginterventies, bij Sport & Nota's

Kenniscentrum Sport, Movisie, Nederlands Centrum Jeugdgezondheid, Nederlands Jeugdinstituut, RIVM Centrum Gezond Leven (2018). Evaluatie erkenning van interventies, bij Sport & Nota's